

آداب و رسوم
اجتماعی در

علیه السلام

حکامایام علی

علیرضا خراسانی

www.ketab.ir

سرشناسه	: خراسانی، علیرضا، ۱۳۴۹ -
عنوان قراردادی	: نهج البلاغه برگزیده شرح
عنوان و نام پدیدآور	: آداب و رسوم اجتماعی در حکمت امام علی (ع) / علیرضا خراسانی.
مشخصات نشر	: یزد: اشراق کویر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۹۰ ص. ۲۱/۵ × ۱۴/۵ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۹۸۰۸۹-۶-۱۴۰۰۰ ریال، ۶-۹۸۰۸۹-۶-۹۷۸
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
یادداشت	: کتابنامه.
موضوع	: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - دیدگاه های سیاسی و اجتماعی
موضوع	: Ali ibn Abi-talib, Imam I -- ۶۰۰-۶۶۱ Political and social views
موضوع	: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - دیدگاه درباره آداب معاشرت اسلامی
موضوع	: Ali ibn Abi-talib, Imam I -- ۶۰۰-۶۶۱ Views on Islamic etiquette
موضوع	: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - نهج البلاغه - سیاست و حکومت
موضوع	: Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah -- Politics and government
موضوع	: آداب معاشرت اسلامی
موضوع	: Islamic etiquette
شناسه افزوده	: علی بن ابی طالب (ع)، امام اول، ۲۳ قبل از هجرت - ۴۰ ق. - نهج البلاغه. برگزیده، شرح
شناسه افزوده	: Ali ibn Abi-talib, Imam I. Nahjol - Balaghah
ردد بندی کنگره	: ۱۳۹۷/۵۲۴ خ ۹/۰۹
ردد بندی دیوبنی	: ۲۹۷/۸۵۱۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۱۷۱۹۱۱

انتشارات اشراق کویر

تأسیس ۱۳۹۲

عنوان کتاب:	آداب و رسوم اجتماعی در حکمت امام علی
پدید آور:	علیرضا خراسانی
طرح جلد و صفحه آرا:	محمد مهدی میرزا بابایی
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۹۸۰۸۹-۶-۱۴۰۰۰
ناشر:	اشراق کویر
نوبت چاپ:	اول - ۱۳۹۷
شماره ثبت:	۲۶۲-۹۷
شمارگان:	۱۰۰۰ نسخه
قیمت:	۱۴۰۰۰ تومان

فهرست

پیشگفتار.....	۷
فصل اول: ما، آداب و رسوم ملی و امام علی (ع)....	۱۱
ما ایرانی هستیم یا مسلمان؟.....	۱۳
حکومت اسلامی و آداب و رسوم ملی.....	۱۵
اهمیت بررسی حکمت امام علی (ع) در باره آداب و رسوم.....	۱۷
اهمیت مطالعه نگاه حکومتی امام علی (ع) به آداب و رسوم.....	۱۷
اولین حکومت معصوم پس از رحلت پیامبر (ص).....	۱۸
تغییرات اجتماعی پس از پیامبر (ص).....	۱۹
ورود آداب و رسوم اقوام و ملل به جامعه اسلامی.....	۲۶
فصل دوم: آداب و رسوم در اسلام.....	۲۹
تعریف آداب و رسوم.....	۳۱
اهمیت آداب و رسوم.....	۳۳
اهمیت آداب و رسوم در آموزه‌های اسلام.....	۳۷
نگاه امام علی (ع) به آداب و رسوم اجتماعی.....	۴۴
اهمیت انسجام و وحدت اجتماعی.....	۴۵
نقش آداب و رسوم در انسجام اجتماعی.....	۵۰
میزان اعتبار آداب و رسوم.....	۵۴
تفاوت اخلاق با آداب و رسوم.....	۵۴

۵۷.....	اصالت اخلاق و برتری آن بر آداب و رسوم
۶۰.....	آداب و رسوم اجتماعی در گذر زمان
۶۱.....	تربیت متناسب با دگرگونی‌های زمان
۶۴.....	آداب و رسوم اجتماعی اقوام و ملل
۶۴.....	احترام به آداب و رسوم ملل
۶۸.....	آداب و رسوم در منطقه الفراغ و حوزه مباحات شرعی
۷۵.....	جمع‌بندی
۷۷.....	منابع

پیشگفتار

انسان موجودی است اجتماعی که خلقت خداوندی او را بر مدار جمع آفریده و فطرت خدادادی او را در زندگی اجتماعی و تعامل با هم‌نوعان خواسته است و اسلام نیز دین فطرت و دستور خالق حکیم برای رسیدن انسان به خوشبختی است. و از آنجا که سعادت انسان جز با تکامل معنوی و اخلاقی او به دست نمی‌آید و کمال اخلاقی و معنوی نیز جز در سایه زندگی اجتماعی به دست نمی‌آید، این آیین الهی هیچگاه از مسائل اجتماعی غافل نبوده است و در آموزه‌های آن، رفتارهای دینی و اجتماعی به طرز حکیمانه‌ای در کنار هم قرار گرفته است.

مناسک دینی این شریعت الهی ضمن توجه جدی به تزکیه فردی، از مصالح جمعی و اجتماعی جدا نیست و گاهی فردی ترین مناسک معنوی آن نیز در اجتماعی ترین پایگاه آن انجام می‌شود. یکی از نمونه‌های روشن این سخن

اعتکاف است که اگر چه با انگیزه خودسازی و تزکیه نفس و به شکل خلوت کردن با خویش و آفریدگار خویش انجام می شود، ولی نه در خلوت بلکه در مسجد جامع که - در منظومه معرفتی اسلام - یکی از پایگاه های اصلی اجتماع است صورت می پذیرد.

نکته قابل توجه دیگر، اثر گذاری و اثر پذیری فرد و جامعه از یکدیگر است. بدین معنی که جامعه، اگر چه از بینش و ارزش های فرهنگی افراد تاثیر می پذیرد ولی افراد نیز تا حد زیادی تحت تاثیر فرهنگ و ارزشهای فرهنگی جامعه ای که در آن زندگی می کنند قرار می گیرند. بدیهی است که اسلام که یکی از آموزه های مهم آن تکامل معنوی و اخلاقی انسان در متن جامعه می باشد نمی تواند به آداب و رسوم اجتماعی که یکی از مؤلفه های مهم هر جامعه و فرهنگ آن است بی توجه باشد.

نکته دیگری که شایسته توجه است، نگرش جوامع مختلف انسانی و تنوع آداب و رسوم اجتماعی آنهاست. این تنوع و نسبت آن با اسلام دستکم این سوالات را در ذهن پدید می آورد:

۱. از نظر فردی، آیا فرد مسلمان می تواند به آداب و رسوم اجتماعی جامعه ای که در آن زندگی می کند عمل کند و یا از نظر دینی این پابندی نارواست؟

۲. اگر جواب سوال بالا مثبت باشد، محدوده آن تا کجاست؟ به عبارت دیگر پابندی یک مسلمان به آداب و رسوم اجتماعی جامعه ای که در آن زندگی می کند تا کی و کجا رواست؟

۳. از نظر اجتماعی، وجود جمعیت ها و کشورهای مسلمان با آداب و رسوم متفاوت و یا شاید متضاد رواست؟ و یا جمعیت های مسلمان در سراسر

جهان باید آداب و رسوم یکسان و یا دستکم مشابه داشته باشند؟
 ۴. از آنجا که آداب و رسوم اجتماعی نسبت نزدیکی با اخلاق دارند و بسیاری از ارزشهای اخلاقی از همین راه به افراد جامعه منتقل می شود، اسلام چه نگاهی به مرزبندی بین این دو مقوله دارد و چه دستوری به پیروان خویش می دهد؟

مهمترین راهکار برای یافتن پاسخ پرسش های بالا - و همه پرسش های همانندی که ممکن است ذهن هایی را به خود مشغول کند - تبیین این نکته است که حقیقت ثابت و تغییر ناپذیر دین، با آداب و رسوم اجتماعی - که در زمان ها و مکان های مختلف از تغییر و تنوع زیادی برخوردار است - چه نسبتی دارد.

به نظر می رسد یکی از راهکارهای مناسب برای روشن شدن این نسبت، بررسی حکمت و حکومت امام علی (ع) و تبیین نگاه حکیمانه و حاکمانه آن امام همام به آداب و رسوم اجتماعی می باشد. زیرا از یک سو سیره آن حضرت - با توجه به عصمت ایشان در فهم اسلام و عمل به آموزه های آن - نشان دهنده حقیقت دین اسلام است و مانند سیره پیامبر اکرم بر ما حجیت دارد و از دیگر سو با عنایت به اینکه قلمرو حکومت آن حضرت - که اقوام و ملل مختلف و طبعاً آداب و رسوم مختلفی را شامل بوده است - از محدوده حکومت اسلامی در زمان پیامبر اعظم بسیار گسترده تر بوده است، تلاقی و مواجهه حقیقت دین با آداب و رسوم اجتماعی ملل و اقوام مختلف، در سیره امام علی (ع) با روشنی بیشتری آشکار می شود.

روشن است که بررسی این مقوله، پژوهشگرانی بزرگ و پژوهش هایی ژرف را می طلبد که این نوشته و نویسنده آن با هیچکدام از آنها نسبتی ندارد. ولی

با توجه به این که گاهی پژوهش‌های بزرگ از کارهای پژوهشی خرد نیز بهره می‌گیرند و با عنایت به اینکه انجام کارهای کوچک بهتر از انجام ندادن آن است، این نوشته با همه نقص‌ها و ضعف‌هایش به ساحت اندیشه و اندیشمندان ارائه شده است.

امیدوارم این پژوهش کوچک و اثر ناچیز حاصل از آن، که در حد بضاعت نویسنده‌ای کم بضاعت و در دو دفتر، حکمت و حکومت امام علی (ع) را بررسی می‌کند مورد عنایت و رضایت امیر مومنان و سرور پرهیزگاران و مورد توجه و قبول خوانندگان اندیشمند و فرهیخته قرار گرفته و از نظرات و انتقادات هر آنکه کریمانه در آن نظری انداخت محروم نماند.

